

INSTITUT INTERPELACIJE U PARLAMENTARNOM PRAVU FRANCUSKE

Sažetak

Autori izdvajaju i detaljno analiziraju karakteristike, funkcije i značaj interpelacije, koja predstavlja tradicionalnu parlamentarnu prerogativu u oblasti političke kontrole izvršne vlasti, ali i značajno pravo poslanika – individualno ili kolektivno. Interpelacija može da stavi u izgled političku odgovornost vlade sa efektima ostavke ili izglasavanje nepoverenja vladi ili jednom njenom članu. Ona nužno navodi na otvaranje rasprave pred licem javnosti, što bez obzira na ishod debate predstavlja javnu i informativnu komponentu ovog instituta. Autori, koristeći komparativni, istorijsko-pravni i dogmatsko-pravni metod, daju kratak prikaz razvitka ovog instituta kroz različite epohe francuske ustavnosti i, na kraju, predstavljaju pozitivnopravna rešenja.

Ključne reči: *interpelacija, parlamentarizam, politička odgovornost, debata, javnost.*

1. Uvod

Francuska je država sa bogatom ustavnom istorijom i parlamentarnom praksom. U bilo kojoj analizi ustavnog razvoja i parlamentarnog života ove zemlje treba se osvrnuti na značaj Francuske revolucije i Deklaracije o pravima čoveka i građanina. Prihvatajući 1875. godine parlamentarni sistem (koji je po prvi put uveden u jednoj republici), Francuska je iznedrila njegovu posebnu varijantu, koja je izvršila znaćtan uticaj na ustavne sisteme niza drugih zemalja (Portugalija, Island, Finska, Srbija).¹

* Doktor pravnih nauka, vanredni profesor, Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija, e-mail: jvuckovic@jura.kg.ac.rs, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0598-7599>

** Doktorand, asistent, Pravni fakultet, Univerzitet u Kragujevcu, Srbija, e-mail: akovacevic@jura.kg.ac.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5632-1917>

¹ Od specifičnosti ovog parlamentarnog sistema možemo nabrojati odlučujuću ulogu parlamenta, nestabilnost vlada, relativno slabu poziciju predsednika republike i snažnu državnu upravu. U Francuskoj je, naime, i nastala ustanova Državnog saveta sa ulogom kontrole upravnih akata. Ovu ustanovu su, po uzoru na Francusku, kasnije preuzele brojne države, prilagođavajući rešenja svojim ustavnopravnim i političkim sistemima (vid. Jovičić, 1984, pp. 144–145).

Parlamentarizam u Trećoj francuskoj republici funkcionisao je u višestranačkom sistemu, pa je formiranje vlade bilo moguće uz pomoć koalicije dveju ili više strana. Međutim, vlada je snosila odgovornost pred oba doma parlamenta i obrazovanje koalicionih vlada imalo je za posledicu česte parlamentarne krize. Za francuski parlamentarizam vrlo je karakteristično da šef države ima odlučujuću ulogu prilikom imenovanja vlade. Iako je u Četvrtoj republici bilo pokušaja da se položaj vlade osnaži uvođenjem odgovornosti isključivo pred donjim domom i kroz pravo šefa države da raspusti Nacionalnu skupštinu, nastavljena je praksa nestabilnih vlada. Upravo zbog tih negativnih iskustava, Ustavom Pete republike položaj izvršne vlasti je značajno osnažen, a naročito položaj šefa države. Osnovno sredstvo kojim se ostvaruje kolektivna odgovornost vlade je i dalje glasanje o poverenju.

Interpelacija predstavlja instrument kontrole vlade. Normativno uvedena u Francuskoj 1791. godine, danas je zastupljena u skoro svim parlamentarnim demokratijama, naravno u različitim oblicima svojstvenim datom ustavnom i političkom sistemu zemlje u kojoj se primenjuje. U nekim državama, interpelacija je bliska najdrastičnijem sredstvu kontrole – predlogu za izglasavanje nepoverenja, dok je u drugim teško povući oštru granicu između interpelacije i „običnog” poslaničkog pitanja u pisanoj formi (u tom smislu, interpelacija se najčešće definiše kao kvalifikovano poslaničko pitanje). Interpelacija je očito nezaobilazno sredstvo kontrole i ta dimenzija ozbiljnosti često se naglašava propisivanjem velikog broja poslanika koji je mogu podneti. Međutim, takav uslov, s druge strane, može dovesti i do situacije da ona uopšte ne zaživi u praksi. Interpelacija sadrži političku sankciju jer se njom može aktivirati ministarska odgovornost i razrešenje, odnosno dovesti dalje do ostavke vlade ili pojedinog njenog ministra. Upravo stoga interpelacija predstavlja najenergičnije i najšire sredstvo parlamentarne kontrole.²

Radi celovitijeg sagledavanja interpelacije kao mehanizma parlamentarne kontrole u Francuskoj, zemlji gde je interpelacija nastala, ali i gde je ova procedura gotovo neprepoznatljiva, smatramo poželjnim da se najpre izdvoje i analiziraju karakteristike, funkcije i značaj interpelacije, a nakon toga se osvrnemo na razvika ovog instituta kroz različite faze francuske ustavnosti i na kraju predstavimo pozitivnopravna rešenja, uz predlog jasnijeg i preciznijeg sadržinskog i proceduralnog razdvajanja ovog instituta od predloga za izglasavanja nepoverenja vladi.

---

² Karakteristike instituta interpelacije iz Treće francuske republike umnogome su inspirisale i tvorce Vidovdanskog ustava prilikom normativnog regulisanja ovog instituta, a brojna rešenja propisana tadašnjim skupštinskim poslovníkom mogu se pronaći i u današnjem srpskom parlamentarnom pravu interpelacije (vid. Blažić & Kovačević, 2021, pp. 259–260).

2. Karakteristike i značaj interpelacije kao instrumenta parlamentarne kontrole

Sredstva delovanja parlamenta prema vladi mogu se svrstati u dve grupe: prva grupa ne dopušta direktne sankcije, dok druga uvlači „u igru” pitanje poverenja, odnosno može težiti povlačenju vlade putem direktnog pritiska (Duverger, 1985, pp. 394–395). Interpelaciju možemo svrstati u drugu grupu sredstava.

Samom nazivu „interpelacija” pripisuju se različita značenja. Nekada se pod tim pojmom podrazumeva debata o jednostavnim pitanjima, ponekad i sama pitanja bez debate. Kako navodi Ratko Marković (2014, p. 281), „cilj interpelacije nije [...] informacija, nego diskusija i rasprava, a potom, eventualno, i sankcija prema vladi. Interpelacija znači pitati, ali i pitajući protestovati.” Čini se jasnim da se ovde radi o takvom parlamentarnom institutu koji u formalnom smislu obuhvata pitanja upućena vladi, ali sa suštinskim razlikama u odnosu na instrument poslaničkog pitanja. Ovde se, naravno, izuzimaju ona pitanja koja je moguće postaviti neformalno u okviru parlamentarne debate, bilo u plenumu, bilo na sednicama odbora. Interpelacija upućena vladi ili pojedinom ministru dovodi do debate i do glasanja. Osnovna razlika između poslaničkih pitanja i interpelacije sastoji se u postojanju ili odsustvu rasprave i glasanja o odgovoru. Interpelacija predstavlja napad poslanika na ministra sa ciljem da se izazove skupštinska rasprava povodom radnji ili akta odgovornog ministra ili vlade u celini (Jovanović, 1924, p. 186).

Motiv za interpelaciju predstavljaju ona poslanička pitanja koja su izazvala javni interes, pa stoga zahtevaju i pretres. U svakom slučaju, pod pojam interpelacije podvode se samo ona pitanja kojima se direktno navodi na osudu vlade ili nekog njenog člana (Morsher, 1976, pp. 53–54). Interpelacija nije samo stvar određenog poslanika ili grupe poslanika koji su istakli interpelativni zahtev. To je pitanje čitavog parlamenta koji tim povodom ispituje i kontroliše rad vlade. Morscher (1985, pp. 56–62) navodi brojne funkcije interpelacije, koje zajedno čine takozvane „demokratske funkcije interpelacije”. To su: funkcija oživljavanja, funkcija racionalizacije, zaštitna funkcija (zaštita manjine) i funkcija integracije.

Ustavnopravna i politikološka teorija, ipak akcenat najčešće stavljaju na ciljeve kontrole, odgovornosti i javnosti. Žarko Miladinović (1929, pp. 1–2) je definisao interpelaciju kao deo državnog opšteg prava i nezamenljivo sredstvo u vršenju kontrole uprave, kao sredstvo zaštite „manjine od šikaniranja većine” i kao mehanizam obaveštavanja javnosti o značajnim političkim i državnim pitanjima. Prema ovom autoru, suština interpelacije je kvalifikovano pitanje postavljeno od strane poslanika vladi ili pojedinom njenom ministru, koje se podnosi u posebnom obliku (formi) i koje nije u vezi sa predmetom rasprave u parlamentu (Miladinović, 1929, p. 2).

Interpelativna kontrola je jedan element razgranatog sistema kontrole u parlamentarnom sistemu. Cilj parlamentarne kontrole nije isključivo ocena zakonitosti, već u istoj meri validacija celishodnosti vladinih akata i radnji, odnosno ocena da li su oni u skladu sa opštim, javnim i političkim interesima (Dimitrijević, 2014, p. 474). Reč je, dakle, i o političkoj kontroli rada jedne vlade. Zato se neretko postavlja pitanje merila kontrole postavljanjem interpelacije. Odgovor se čini relativno jednostavnim kada se radi o oceni pravne valjanosti, jer se kreće od principa ustavnosti i zakonitosti. Kod kontrole svrsishodnosti je nešto drugačije. Merilo ocene ovde je široko otvoreno, tako da to može biti raspon koji se kreće od izjave vlade do procene izloženog prigovora.

Kao instrument političke kontrole, interpelacija je manje efikasna ako vlada raspolaže snažnom i jedinstvenom parlamentarnom većinom, čiji politički program ona sledi u svojoj aktivnosti. Tada je sasvim izvesno da će interpelacija biti iskorišćena za potvrdu pozicije vlade i za njenu „političku pobedu”. U nešto labavijim odnosima snaga, interpelacija može argumentovanom kritikom, u toku skupštinske debate, da uzdrma ugled vlade u redovima parlamentarne većine i u okviru javnog mnjenja. Na kraju, vlada može biti primorana da postavi pitanje svog poverenja ili da sam parlament pristupi glasanju o poverenju vladi.

Ustavnopravna teorija i praksa je dala brojne odgovore i mišljenja po pitanju predmeta interpelacije. Interpelacija se može podneti zbog svih predmeta koji spadaju u krug rada parlamenta, bilo da su zasnovani na ustavu, zakonu ili su plod parlamentarne prakse (Miladinović, 1929, p. 15) Prema Ulbrihovom mišljenju (1907, p. 920) to može biti celokupna delatnost vlade. U okviru nemačke pravne doctrine ističe se da su sve interpelacije dopuštene ako nemaju neustavan karakter, a u vezi s tim, da se nadzor nemačkog parlamenta prostire na sve stvari javnog života (Zorn, 1895, p. 241). Engleski pisac Redlih, govoreći o engleskom Donjem domu, tvrdio je da je on nadležan da interpeliše o unutrašnjoj i spoljnoj politici, o zemaljskoj i državnoj upravi, o vladinim namerama i planovima. Takođe, u nizu zemalja nije dopušteno da se interpelacija odnosi na određena pitanja: na primer ako su to pitanja koja se kose sa poretkom ili državnim interesom, ako uključuju u spor šefa države, ako nisu u nadležnosti vlade (Nikolić, 1998, p. 78). Tako se u Francuskoj, početkom XX veka, isticalo da se interpelacijom mogu kritikovati ne samo upravne (administrativne) radnje već i sudstvo i pravosuđe, osim ako interpelacija nije bila protivna Ustavu ili uvredljiva (Barthélemy, 1933, p. 700).³

³ Odredbe Poslovnika Narodne skupštine Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca, kojima je regulisano pitanje interpelacije, umnogome su nalikovale odredbama francuskog poslovnika: interpelaciju može podneti svaki poslanik „bez pomoći drugih poslanika”, ona ne može biti protivustavna niti uvredljiva, za pretres interpelacije određen je jedan dan u nedelji, četvrtak (Blažić & Kovačević, 2021, p. 261).

Dakle, u najširem smislu predmet interpelacije predstavlja pitanje od „opšteg interesa”. U svom odgovoru na interpelaciju, vlada ne pruža samo informaciju već objašnjenje ili opravdanje svoje politike ili akta koji je izraz vladine politike (Petrov, 2015, p. 130). Interpelacija, stoga, nije samo pitanje pojedinog poslanika ili grupe koja je istakla svoj zahtev. To je pitanje ili „parlamentarna stvar” za čitav parlament, koji tim povodom ispituje i kontroliše rad vlade. Za razliku od poslaničkih pitanja, interpelacija može posredno ili neposredno da izazove opoziv ili ostavku vlade. Dakle, kao alternativna forma poslaničkih pitanja, interpelacija je uvek praćena raspravom posle koje može da usledi glasanje o odgovornosti vlade (Pejić, 2011, p. 210).

Vlada u svom odgovoru mora da objasni, a najčešće i da opravda, svoju politiku u odnosu na neku značajnu temu. Iz toga proizilazi, pod uslovom da je u određenoj zemlji na pravi način koncipirana (ukoliko je dostupna poslanicima, tj. njeno podnošenje se ne vezuje npr. za nedostižno veliki broj poslanika), da interpelacija može da bude izuzetno delotvorno sredstvo za kontrolu vlade (Pastor, 2019, p. 205). Što se predmeta interepelacije tiče, samo po sebi se razume da se granica ne može preći, ali se tom pretresanju može stati na put – „interpelacija može da bude nož dvosečac, može da posluži dobroj, a i rđavoj stvari” (Miladinović, 1929, p. 16).

Ukoliko se izričito ustavom ili zakonom ustanovljava pravo interpelacije, onda je jasno pravo svakog poslanika da interpeliše, ali se šire posmatrano to može pretpostaviti čak i tamo gde nema o tome izričitih odredaba. Naime, pravo na interpelaciju proizilazi iz načela ministarske odgovornosti, jer kad je ministar odgovoran, mora biti dopuštena i interpelacija, koja teži baš za tim da se ministarski rad proveri, a ne samo da se javnost obavesti o radu ministarstva. „Iako je istina da je lako kritikovati, a teško bolje stvoriti” (Ulbrich, 1907, p. 922), kritika, odnosno interpelacija, ipak mora biti dopuštena jer je njena svrha da iznosi zamerke na rad vlade i time je kontroliše. Njen krajnji domet ide za tim da se izjavi nepoverenje vladi ili pojedinom članu vlade.

Interpelaciju čine tri bitna elementa, podnošenje interpelacije, debata o interpelaciji⁴ i zaključivanje o interpelaciji. 1) Pravom da podnese interpelaciju raspolaže svaki poslanik, s tim što taj njegov zahtev mora potpisati odgovarajući broj poslanika (10, 15, 20, 50). Pravo interpelacije predstavlja individualno pravo, ali može biti i kolektivno (Bruyneel, 1978, p. 80). U nekim zemljama, tim pravom raspolažu poslaničke grupe, pa čak i parlamentarne komisije. Interpelacija se podnosi u pismenoj formi i dostavlja predsedniku parlamenta (doma), saglasno odredbama poslovnika, a u skladu sa propisanom procedurom i u okviru

---

⁴ Postoje i mišljenja da su posebni delovi interpelacije: davanje odgovora ministra na posebno pitanje i parlamentarna rasprava povodom tog pitanja (Lončar, 2000, p. 97).

određenih rokova, uvršćuje u dnevni red sednice parlamenta. Komparativno parlamentarno pravo poznaje i izvesna ograničenja za pokretanje interpelacije. Razlog, smisao i cilj ograničavanja prava na podnošenje interpelacije je racionalizacija rada parlamenta. Najčešće se poslovníkom propisuje vremenski rok (izražen u mesecima ili po jednom parlamentarnom zasedanju) u kome se o istom pitanju ne može podneti interpelacija. Ograničenje se može odnositi i na broj interpelacija koje može podneti ista grupa poslanika u toku jednog parlamentarnog zasedanja ili u toku godine dana (Pajvančić, 2008, p. 180). 2) Debata na sednici parlamenta o interpelaciji ima dvostruko značenje (Nikolić, 1998, p. 79). To je, pre svega, davanje odgovora vlade, odnosno nadležnog ministra na interpelacijsko pitanje, čime se poslanicima pruža tražena informacija. U većini slučajeva se smatra da je vlada dužna da odgovori na postavljeno pitanje, jer uskraćivanje odgovora povlači političku sankciju (Jovanović, 1924, p. 79). Zbog obaveze ministra da odgovori na interpelacijsko pitanje, u ustavnopravnoj teoriji se početkom XX veka postavilo pitanje kakav taj odgovor mora biti. Tako, možemo razlikovati odgovore u materijalnom i u formalnom smislu. Odgovor u materijalnom smislu predstavlja suštinski odgovor na postavljeno pitanje, dok formalni odgovor praktično i nije odgovor na postavljeno pitanje, već njime ministar objašnjava da zaštita državnog interesa sprečava pružanje odgovora na interpelacijsko pitanje (Rosegger, 1907, p. 42). Ona neizbežno otvara generalnu debatu o određenom značajnom političkom ili drugom pitanju, odnosno o radu i politici vlade ili delovanju pojedinog ministra. To interpelaciji daje značenje ne samo sredstva informacije već i parlamentarne kontrole. 3) Ono što interpelaciju suštinski razlikuje od poslaničkog pitanja i što je čini moćnim sredstvom u rukama poslanika, to jest opozicije u parlamentu, jeste upravo završna faza procedure sprovođenja interpelacije. Interpelacija se okončava glasanjem o dnevnom redu, koji implicira poverenje ili nepoverenje prema vladi. Tako, dok izglasavanje prostog prelaska na dnevni red ne izražava određeni stav parlamenta, dotle usvajanje obrazloženog dnevnog reda izričito oslikava poverenje, odnosno nepoverenje prema određenom ministru. Ako se iskazuje nepoverenje, sledi ostavka ministra ili ostavka cele vlade. Otuda je s pravom rečeno: „Predlog dnevnog reda je jedan vrlo čist način da se kaže Vladi da ona uživa ili ne uživa poverenje Skupštine. Ako dom odbaci dnevni red koji Vlada prihvata ili usvoji onaj koji ona pobija, ona mora dati ostavku” (Barthélemy, 1933, p. 703).

3. Razvoj instituta interpelacije kroz ustavnu i parlamentarnu istoriju Francuske

3.1. Treća i Četvrta francuska republika

Interpelacija je uvedena u Francuskoj Odlukom Konstituante, od 21. 7. 1791. godine (Morsher, 1973, p. 53), kao kvalifikovano pitanje upućeno članu vlade ili vladi u celini. U parlamentarnom sistemu vlasti u Francuskoj, vlada je snosila odgovornost pred oba doma Parlamenta. Razloge za ustanovljenje ovakvog rešenja trebalo bi tražiti u želji ustavotvoraca (među kojima je prevladao uticaj konzervativaca) da se Senatu obezbedi aktivnija uloga. Međutim, čini se jasnim da je položaj Vlade koja mora da uživa poverenje dva doma, a ne samo jednog – slabiji. U praksi se događalo da su vlade bile prinuđene da podnesu ostavku zbog sukoba sa Senatom.⁵ Dešavalo se da vlada podnese ostavku zbog toga što su njihovi zakonski predlozi bivali usvojeni u Predstavničkom domu, ne i u Senatu (Jovičić, 1984, p. 139).⁶ Odgovornost Vlade i pred Senatom onako kako je postavljena u ustavnom režimu ove francuske republike može biti podvrgnuta kritici. S jedne strane, Vlada odgovara pred jednim domom parlamenta, čije raspuštanje nije u mogućnosti da sprovede. S druge strane, Senat može primorati Vladu da se povuče, a Vlada ima poverenje Donjeg doma, koji je izabran na direktnim, opštim izborima.

---

⁵ Žorž Klemanso, osnivač Radikalne partije (1901), bio je jedan od premijera Treće francuske republike. Njegova Vlada je formirana 16. novembra 1917. i bila na vlasti do 20. januara 1920. Za političke prilike toga doba u Francuskoj Klemansoova Vlada od dve godine i dva meseca je bila dugovečna, a Klemanso inače u francuskoj politici karakterisan kao veoma vešt političar i državnik. Njegova politička veština došla je posebno da izražaja kada je formirao prvu Vladu 25. oktobra 1906, koja je trajala do 24. jula 1909. Pritom ova vlada nije izgubila poverenje doma koji ju je i izabrao, već doma koji je nije birao – Senata (vid. Chagnollaud, Quermonne, 1993, p. 431).

⁶ Poslovničkim normama bilo je regulisano da se u plenumu prvo raspravlja o tekstu zakona onako kako je usvojen na sednici komisije, a ne o nacrtu zakona koji je poticao od Ministarskog saveta. Tako je često menjani tekst nacrta zakona predložen od strane komisije konačno postajao zakon, potiskujući vladine zakonske inicijative. Parlament je u toku ove francuske republike bio istinska zakonodavna vlast, često ometajući zakonske kreacije egzekutive. Vladavinski procesi morali su se odvijati i u onim okolnostima kada je jedna vlada u ostavci (ili joj je izglasano nepoverenje), a druga nije izabrana (vid. Rogers, 1923, pp. 419–620). Delatnost izvršne vlasti zahteva finansijska sredstva koja odobrava zakonodavna vlast. Glasanje o budžetu takođe je bilo jedan od vidova kontrole izvršne vlasti u ovoj francuskoj republici. Postojale su situacije kada se vlade sa parlamentom nisu mogle dogovoriti oko visine budžeta, a posledice su bile pad vlada. S obzirom na to da su ustavni zakoni ostali nedorečeni kada je u pitanju izglasavanje budžeta, odnosno kada se njemu pristupa, tu je takođe politička praksa učinila svoje, tako da se po pravilu to dešavalo svake godine. Prednost Poslaničkog doma prilikom izglasavanja finansijskih zakona bila je predviđena odredbom člana 8 Zakona od 24. februara 1875. godine. Međutim, ni ta prednost nije bila od značaja, ako se ima u vidu da je Senat mogao da odbije predlog budžeta (Rogers, 1923, pp. 425).

U Francuskoj je od osnivanja Treće republike u političkom životu učestvovalo više političkih partija. Tako su vlade, po pravilu, bile koalicione – u njima nije bilo unutrašnje kohezije, njihovi programi su proizlazili iz privremenih kompromisa, te je neizbežno dolazilo do unutrašnjih sukoba i, na kraju, njihovog raspada.⁷ Pri tome je potrebno napomenuti da je usled nekorišćenja prava raskidanja Predstavničkog doma i neodržavanja izbora (koji bi eventualno promenili političku strukturu ovog doma) morala da se obrazuje nova vlada. U Predstavničkom domu neprestano su se odigravali politički manevri čiji je rezultat bio obaranje starih i formiranje novih vlada. Takođe, i stare i nove vlade često su se samo delimično razlikovale po sastavu, s obzirom na nepromenjenu višepartijsku strukturu parlamenta i neophodnost političkih dogovora, uz eventualnu promenu resora.

U Trećoj francuskoj republici bila je prisutna stabilnost političkog personala. Naime, promenilo se mnogo vlada, ali je krug lica koja su se nalazila na ministarskim mestima ostajao manje-više isti. Usled uvođenja interpelacije, vlade su se stalno nalazile u „opasnosti” da im povodom neke interpelacije (a one su u praksi bile podizane često) bude izglasano nepoverenje.

Francuskim poslovníkom iz 1791. godine bilo je predviđeno da interpelaciju može inicirati jedan ili više poslanika, ali je to bilo izričito normirano kao neposredno pravo predsednika skupštine. Naime, predsednik skupštine mogao je da zatraži objašnjenja i obaveštenja od strane ministara, uz saglasnost skupštine. Interpelacija se podnosila pismeno, a na nju se odgovaralo usmeno. Francuskim poslovníkom je bio predviđen jedan dan u nedelji za pretres interpelacije, kako interpelacija ne bi sprečila redovan rad skupštine. Međutim, do češće upotrebe interpelacije dolazi tek od 1830. godine. Skupštinskim poslovníkom uvedene su sledeće novine: 1) interpelacija se imala podnositi u pismenom obliku; 2) za raspravu o interpelaciji se određivao poseban dan i 3) rasprava o interpelaciji mogla se završiti motivisanim prelaskom na dnevni red (Rosegger, 1907, p. 101).

Interpelacije su, za razliku od poslaničkih pitanja, bile sredstvo kojim se ostvarivala politička odgovornost izvršne vlasti. Interpelacijama se zahtevalo od ministara da se izjasne povodom ličnih akata ili, u slučaju predsednika Saveta, politike cele vlade. Povodom tih akata mogla se započeti opšta rasprava, što je moglo dovesti u pitanje poverenje ministra ili vlade (Barthélemy, 1933, p. 110). Interpelaciju je mogao predložiti jedan ili više članova parlamenta. Predlog se u pisanoj formi predavao predsedavajućem, koji ga je potom čitao pred domom, nakon čega se određivao dan kada će se interpelacija obaviti. Ako se njome dovedila u pitanje delatnost iz oblasti unutrašnjih poslova, dan za izvršenje nije mogao biti odložen duže od mesec dana. Ako je predlog bio iz oblasti spoljnih poslova,

⁷ Za 65 godina „života” ove republike, promenjeno je 108 vlada (vid. Petrov, 2015, p. 131).

takvog ograničenja nije bilo (Hauriou, 1923, pp. 580, 581). Izuzetno, interpelirani ministar mogao je prihvatiti da se odmah pristupi raspravljanju ili čak da se obično pitanje pretvori u interpelaciju. U danu interpelacije vodila se opšta rasprava u domu u kojem je pokrenuta i završavala se glasanjem o prelasku na dnevni red. U slučaju „prostog” prelaska na dnevni red interpelacija formalno nije imala nikakve posledice. Međutim, postojao je i „motivisan” povratak na dnevni red. On se pojavljivao u dva oblika: prvi, sa poverenjem, i drugi, bez poverenja. U prvom slučaju opet nije bilo formalnih posledica, mada je politički to svakako bilo vrlo značajno. U drugom, interpelirani ministar ili vlada morali su dati ostavku (Hauriou, 1923, pp. 583).

Moć domova da nateraju vladu na ostavku predstavlja nesporno suštinu političke odgovornosti, koja je osnov parlamentarnog režima. Zbog ovoga se interpelaciji pripisivao veliki značaj u okviru sistema vlasti, utoliko pre što je ona „stara” francuska ustanova (Esmein, Nézard, 1921, p. 445)

Međutim, u Trećoj republici interpelacija je poprimila drugačiji oblik nego u prethodnim režimima – ministri su pred domovima solidarno odgovorni za opštu politiku vlade i pojedinačno, za svoje lične akte. (Esmein, Nézard, 1921, p. 447). Međutim, postojala je nedoumica povodom toga, da li zaista oba doma imaju pravo da primoraju vladu na ostavku, odnosno koliko je opravdano dodeliti to ovlašćenje Senatu. Na prvi pogled, suprotno je konzervativnoj ulozi Gornjeg doma da on obara vlade i ministre, utoliko pre što to ovlašćenje nije imao ni u jednom drugom parlamentarnom sistemu. U odbranu ovog ovlašćenja izneti su argumenti da sam tekst Ustava to Senatu omogućuje, kao i da je sasvim logično dodeliti mu ga kako bi mogao da obara „opasne” i „revolucionarne” vlade. Ono što je prevagnulo jeste da je ustavna praksa potvrdila da Senat to pravo ima i da ga koristi. Zbog toga je ova rasprava izgubila smisao i konačno je napuštena (Popović, 1992, p. 509).

Interpelacija je svakako moćno pravno i političko sredstvo. Zbog toga se prirodno postavlja pitanje kakve je posledice imala njena praktična upotreba. Sistem vlasti Treće republike često je bio predmet polemika zbog, navodno, velike nestabilnosti vlada i ministara izazvanih prekomernom upotrebom pitanja i interpelacija (Dušanić, 2013, p. 359). Iako su ove kritike po mnogo čemu osnovane, u nekim svojim aspektima čine se i preteranim. Naime, tačno je da većina vlada nije trajala duže od pola godine, kao i da je bilo onih koje su opstale samo jedan dan. No, premda uglavnom jesu bile obarane interpelacijama, ne može se reći da je ta ustanova uvek bila (jedini) uzrok nestabilnosti vlada. Posredi je bila, pre svega, rasparčana i nestabilna politička scena. U redovnim prilikama, bilo je vrlo teško da se od tolikog broja različitih stranaka sastavi stabilna većina. Međutim, u vremenima krize, stvarane su vlade „nacionalnog jedinstva” koje su opstajale više

godina i daleko su manje bile ometane pitanjima i interpelacijama – čuven je primer vlada Poenkarea 1922–1924. i 1926–1928, koje su postavljane u vreme finansijskih kriza, a obarane kada bi krize bile okončane (Hauriou, 1923, p. 587). Čini se jasnim da ustanova interpelacije nije bila uzrok nestabilnosti vlada. Još jedan dokaz ovoga jeste stabilnost ministarskog položaja – iako su vlade brzo padale, mnogi ministri su godinama bez prekida bili na svojim pozicijama ili menjali mesta, a ostajali ministri. Interpelacija, dakle, nije sama po sebi rušilačka ustanova, ona to postaje ako se neodgovorno upotrebljava.

Podređen položaj izvršne vlasti prema parlamentu otežavao je njen rad i dovodio je do velike nestabilnosti vlada, koje su retko opstajale duže od šest meseci. Ovaj odnos grana vlasti naglo se menjao tokom kriza i ratnih stanja – domovi su tada davali puno poverenje vladama, koje su daleko duže trajale i mogle su nesputano da donose neophodne uredbe – čak i one koje su u suprotnosti sa zakonom. Ova promenljivost Treće republike proizvod je, najvećim delom, osobenosti njene političke scene. Ipak, bez obzira na to što priroda političkih snaga ima presudan uticaj, nesporan je značaj ustava Treće republike za osobenosti, ako ne i slabosti njenog sistema vlasti.

Ustavom iz 1946. započinje život Četvrte francuske republike. U novom ustavnom poretku, oslabljen je položaj Gornjeg doma, Saveta Republike – on više nije bio ravnopravan sa Nacionalnom skupštinom u zakonodavnoj sferi i nije bilo ministarske odgovornosti pred Savetom. Osnovna intencija ustavotvoraca bila je racionalizacija, odnosno jačanje položaja vlade i povećanje njene efikasnosti (Jovičić, 1984, p. 143). Uvedena je isključiva odgovornost vlade pred Nacionalnom skupštinom. Ustavom je eksplicitno predviđeno da ministri nisu odgovorni pred Savetom Republike (Constitution of the French Republic, *Journal Officiel*, October 28, 1946, art. 48). Odredbom člana 53. Ustava propisano je da ministri mogu da prisustvuju sednicama domova i njihovih komisija, uz pravo da uzmu reč kad god to zatraže. Ustavnim odredbama nije eksplicitno pomenuta funkcija potpredsednika Ministarskog saveta ili zamenika premijera, ali je predviđeno da predsednik Vlade može svoja ovlašćenja preneti na jednog od ministara.

Suštinska pretpostavka za stabilizaciju institucionalnog okvira i ostvarenje svrhe racionalizacije bila je promena partijskih prilika i međupartijskih odnosa u smislu postojanja manjeg broja koherentnih i jakih partija spremnih na ostvarivanje čvrstih oblika saradnje. Međutim, ta pretpostavka se nije ostvarila jer je politička scena u Francuskoj ostala uglavnom ista kakva je bila za vreme Treće republike. Značajnu promenu u odnosu političkih snaga, posle Drugog svetskog rata na strani levice, činilo je jačanje Komunističke partije Francuske.⁸ Spletom

⁸ U političkom životu značajnu ulogu je imalo nekoliko većih partija – dve partije levice: socijalisti i komunisti i više buržoaskih partija na levom i desnom centru (Jovičić, 1984, p. 144).

političkih okolnosti, a zbog visoke fragmentacije parlamenta, egzekutiva je ostala podređena legislativi. To je umanjilo njenu efikasnost. Raskorak između normativnog i stvarnog ubrzo se pojavio po formiranju nove republike. Pokušaj racionalizacije ipak nije uspeo.

Pravo interpelacije u periodu Treće i Četvrte republike bilo je najčešći povod pada vlade u parlamentu. Naime, tri petine francuskih vlada Treće i Četvrte republike, razrešeno je korišćenjem ovog instituta. Prva francuska vlada Četvrte republike je, u nešto više od dve godine, odgovarala na 218 interpelacija (Esmein, Nézard, 1921, p. 449).

3.2. *Peta francuska republika*

Donošenjem Ustava iz 1958. godine i stvaranjem Pete francuske republike⁹ uveden je polupredsednički, odnosno „francuski model” organizacije vlasti (Duverger, 1980, p. 164). Dolazi do promene u položaju zakonodavnog tela. Francuska Nacionalna skupština i Senat više nemaju takav značaj kao što je to bilo u prošlosti. Iako redosled izlaganja o organima vlasti u Ustavu ne mora da navodi na zaključak koja je vlast najznačajnija u državi, to se iz francuskog ustavnog rešenja, uz pogled na višedecenijsku praksu, ipak može zaključiti. Ustavotvorac je na prvo mesto rangirao položaj predsednika Republike, na drugoj poziciji je Vlada, a tek na trećem mestu je parlament (Rapajić, 2017, p. 273).

Karakteristika sistema vlasti Pete republike je postojanje jakog šefa države uz zadržavanje Vlade¹⁰ sa premijerom i ministrima, koji su politički odgovorni pred parlamentom. Dok su prethodne dve republike imale samo formalnu bicefalnu egzekutivu, sa naglaskom na položaju predsednika Ministarskog saveta i Vlade, u Petoj republici dolazi do koncentrisanja vlasti u rukama šefa države.

Polupredsednički model ipak ne predstavlja samo „sintezu parlamentarnog i predsedničkog sistema”, već kako je istakao Moris Diverže (1980, p. 165) sistem

⁹ Pozitivno referendumsko glasanje omogućilo je da već 4. oktobra 1958. godine stupi na snagu novi ustav. Taj datum je događaj koji se karakteriše kao rođenje Pete francuske republike. Ustavopisci su bili nadahnuti idejama koje je Šarl de Gol izneo u svom govoru u gradu Bajeu u kome se založio 1946. godine pred donošenje Ustava Četvrte republike, za snažnu izvršnu vlast koja kao takva jedino može da pomogne problemima sa kojima će se u budućnosti u posleratnim godinama suočavati francusko društvo (Chagnolland, Quermonne, 1993, p. 649). U ovom slučaju De Gol je imao nameru da se osnaži institucija šefa države, za razliku od prethodnih ustavotvoraca koji su težili da postave izvršnu vlast na čvršće temelje putem snaženja institucije Ministarskog saveta.

¹⁰ Vladu čine ministari različitog ranga, na čijem čelu se nalazi prvi ministar. Ministri, zajedno sa premijerom, formalno se sastaju u Savetu ministara. Savetom ministara predsedava predsednik Republike koji nije deo Vlade. Međutim, članovi Vlade su niži ministri koji ne ulaze u sastav Saveta ministara (Rapajić, 2017, p. 274).

u kome se smenjuju „predsedničke i parlamentarne faze”. Dok u polupredsedničkom sistemu postoji vlada koja je odgovorna parlamentu i proizilazi iz njega, kao i pravo šefa države da posegne za disolucijom, te osobine se ne mogu sresti u izvornom predsedničkom sistemu. S druge strane, Sartori (2003, p. 147) ističe da je francuski poluprezidencijalizam postao autentičan mešoviti sistem, zasnovan na fleksibilnoj strukturi vlasti, odnosno na dvoglavoj izvršnoj vlasti, čija se „prva” glava menja u zavisnosti od većinskih kombinacija.¹¹ Sa jedinstvenom većinom, predsednik prevladava nad premijerom i primenjuje se materijalni ustav (konvencije ustava). Obratno i alternativno, sa razdvojenom većinom, premijer kojeg podržava njegova sopstvena parlamentarna većina jeste taj koji „prevladava”, i zato što mu formalni ustav (dokument ustavnog teksta) daje pravo da vlada za svoj račun.

Egzekutiva je u polupredsedničkom sistemu i formalno i realno bicefalna, za razliku od predsedničkog, gde je ona i formalno i faktički monocefalna. Jedna osobina je zajednička kako za predsednički, tako i za polupredsednički sistem. Reč je o izboru šefa države od strane građana, na osnovu čega on ima identičan legitimitet koji parlament poseduje. U ova dva sistema građani na izborima dva puta izražavaju volju. Jednom se ona ogleda u neposrednom izboru narodnih predstavnika, a drugi put u izboru predsednika republike. Na drugom polu stoji parlamentarni sistem, gde se neposredna narodna volja izražava samo na parlamentarnim izborima. U predsedničkom i polupredsedničkom sistemu, predsednik poseduje značajna ovlašćenja koja mu omogućavaju da bude značajni, odnosno efektivni deo egzekutive, što nije slučaj sa šefom države u parlamentarnom sistemu (Duverger, 1980, p. 166).

U francuskoj Petoj republici, institut interpelacije ne postoji u svom klasičnom obliku. U parlamentarnoj proceduri su bile predviđene dve vrste poslaničkih pitanja, koja su obezbeđivala debatu i javnost kontrolnog postupka. To su pismena i usmena pitanja, koja mogu biti „sa debatom” i „bez debate”. Procedura pisanih pitanja dozvoljava poslanicima da pitaju članove Vlade o javnoj politici i funkcionisanju upravnih službi. U prvih 15 godina Pete republike broj pitanja je ostao u proseku od 4.000 do 5.000 godišnje. Poslanici su kolektivno počeli više da upotrebljavaju ovaj nadzorni instrument od sredine sedamdesetih godina prošlog veka (Duverger, 1964, pp. 295–297). Ova vrsta poslaničkih pitanja se

¹¹ Ustavni sistem Republike Srbije sa neposrednim izborom predsednika i vladom koja proističe iz skupštine, čine naš sistem mešovitim, predsedničko-parlamentarnim, što u praksi otvara pitanje odnosa neposredno i posredno izabranog predstavnika bicefalne egzekutive. U slučaju dominacije jedne političke stranke ili koalicije koja „daje” i predsednika i premijera, postavlja se pitanje prevelike koncentracije moći i potrebe da se ona ogleda i kroz položaj predsednika i kroz položaj premijera (vid. Vučković, 2019, p. 138).

može postavljati tokom cele godine i odlikuje se ličnom notom i izraz je individualne akcije poslanika. Pismena pitanja, kojima nije ograničen broj, objavljuju se zajedno sa odgovorima u službenom glasniku. Odgovori na postavljena pitanja, koja daju ministri u tumačenju zakonskih i uredbodavnih propisa, predstavljaju stav Vlade o radu državne uprave.

Manje brojna pitanja su usmena, postavljaju se na plenarnim sednicama i više su u fokusu političkog interesovanja. Ustavom je izričito propisano da „barem jedna sednica nedeljno je obavezno rezervisana za pitanja članova parlamenta i odgovore Vlade”. Reč je o odredbi člana 48, stav 3 Ustava, koja je deo konstitucionalne reforme iz 1995. godine. Pre toga, ustavno je bilo dopušteno da se sednice na kojima se postavljaju usmena pitanja održavaju, po pravilu, jednom nedeljno. Zvaničan naziv za usmena pitanja je „pitanja Vladi”. Pitanja Vladi su posledica spontane aktivnosti poslanika i ta aktivnost je posebno dobila na značaju posle konstitucionalizacije (Prakke, Kortmann, 2004, p. 276). Pitanja Vladi mogu da budu napisana veoma sumarno i da budu podneta predsedniku doma sve do pred sam početak zasedanja. Cela Vlada je, u principu, prisutna za davanje odgovora na pitanja u Skupštini. Pošto je dat odgovor od strane člana Vlade, nije moguće da ponovo na taj odgovor usledi reakcija poslanika – odgovor poslanika na odgovor člana Vlade.

4. Interpelacija u Francuskoj danas

Institut interpelacije u Francuskoj više ne predstavlja *materia constitutionis*, već je regulisan Poslovníkom Nacionalne skupštine Francuske (Rules of procedure of the National Assembly of France - RNA, Januaru 2007, art. 156). Procedura interpelacije odvojena je u formalnom smislu od zahteva za glasanje o poverenju, ali se mnogi njeni elementi poklapaju upravo sa parlamentarnom procedurom izglasavanja nepoverenja Vladi. Poslanik koji želi da interpelira Vladu obaveštava o tome predsednika Nacionalne skupštine u toku javne sednice. On je dužan da svoj predlog potkrepi istim aktima koji se zahtevaju i prilikom podnošenja zahteva za glasanje o poverenju (Pejić, 2011, p. 212). Interpelativni zahtev mora biti podržan od strane jedne desetine poslanika Nacionalne skupštine, a u pogledu postupka predaje, upisa u dnevni red, diskusije i glasanja važe ista pravila kao u postupku glasanja o poverenju. Jedini izuzetak je da inerpelant može da traži reč po pravu prioriteta (RAN, art. 156. par 2).

Rasprava po interpelativnom zahtevu u francuskoj Nacionalnoj skupštini odvija se po sledećim pravilima. Najpre Konferencija predsednika utvrđuje globalno vreme za pojedine grupe u srazmeri sa njihovom numeričkom snagom u

parlamentu. Pravilo je da svaka grupa raspolaže vremenom za govor od 30 minuta, i to za govornika koga je sama odredila. Predsednik Skupštine određuje redosled. Poslednji u nizu govornika uzimaju reč premijer ili član Vlade, kako bi mogli da odgovore svim učesnicima u raspravi (RAN, art. 132). Po završetku rasprave pristupa se glasanju u kome učestvuju samo poslanici naklonjeni predlogu o odbijanju poverenja (RAN, art. 154). Uzdržani glasovi i glasovi poslanika koji su izostali sa sednice Skupštine računaju se kao glasovi „za” poverenje Vladi. Postupak po interpelativnom zahtevu obavezno se završava glasanjem o poverenju Vladi, što ukazuje da se radi o značajnom i delotvornom sredstvu parlamentarne kontrole.

5. Zaključak

Parlamentarni sistem je prilagodljiv i javlja se u brojnim oblicima i varijantama. Parlamentarizam se kombinuje, više ili manje uspešno, sa elementima predsedničkog sistema i institucijama direktne demokratije. Posle dvovekovnih pokušaja da se definiše esencija parlamentarizma, nesporna je konstitutivna odgovornost vlade koja mora uživati skupštinsko poverenje. Primena interpelacije kao oblika parlamentarne kontrole zatvara krug političke igre u parlamentarnom režimu. S jedne strane opozicija uvek ima nešto da zameri vladinoj akciji i delovanju, bez obzira na to koliko je njen rad bio ispravan. S druge strane, vlada se uvek poziva na činjenicu da zemljom upravlja na osnovu poverenja parlamentarne većine i da nema razloga da se povinuje javnoj diskusiji njenih akata. Za razliku od poslaničkih pitanja, koja se mogu svrstati u grupu akcionih instrumenata za delovanje parlamenta prema izvršnoj vlasti bez direktne sankcije, interpelacija može da stavi u izgled političku odgovornost vlade sa efektima ostavke ili izglasavanje nepoverenja vladi ili jednom njenom članu.

Parlamentarni sistem, struktura i odnos institucija u jednoj državi zavise od kompleksa političkih, istorijskih, ekonomskih odnosa i prilika. Francuska je tokom Treće i Četvrte republike bila model višepartijskog sistema. Ona u tom razdoblju od dva veka nije mogla formirati vladu od strane jedne partije. Vládalo se isključivo uz pomoć koalicija. Politički sistem Francuske ovog razdoblja karakterisala je institucionalna deformacija, odnosno izuzetna nestabilnost vlada, a najčešći povod pada vlade bilo je korišćenje prava interpelacije.

Ustav Pete francuske republike ne poznaje institut interpelacije, dok važeći poslovnik reguliše interpelaciju kroz formalno „jedva vidljivo” razlikovanje od instituta glasanja o poverenju vladi. Ovakvim normiranjem, odnosno izostavljanjem normiranja, uz ograničenja poput određenog kvalifikovanog broja podnosilaca,

vremena kada se može podneti, roka u kojem se o njoj raspravlja, primetna je tendencija uspostavljanja kontinuiteta stabilnosti vlade, kroz otežavanje postupka političke odgovornosti. Politički posmatrano, pravo na podnošenje interpelacije ne znači mnogo ako vlada raspolaže snažnom i jedinstvenom parlamentarnom većinom, čiji politički program ona sledi u svojoj aktivnosti. Tada je izvesno da će interpelacija biti iskorišćena za potvrdu i jačanje pozicije vlade. Ipak, i u ovakvim odnosima političkih snaga na relaciji vlada–parlament, interpelacijom se može, uz pomoć argumentovane kritike, uzdrmati ugled vlade u redovima parlamentarne većine, kao i u očima javnosti. U tom slučaju, vlada može biti primorana da postavi pitanje svog poverenja u parlamentu ako smatra da joj je to potrebno. Najzad, da bi se razumela nužnost transformacije interpelacije iz pravnog ideala u praktično-politički mehanizam parlamentarne kontrole, prilikom uređivanja ovog instituta trebalo bi jasno odvojiti interpelaciju od poslaničkih pitanja, kako po sadržaju, tako i po dejstvu, ali, s druge strane, voditi računa da se ne približi sasvim predlogu za izglasavanje nepoverenja vladi, budući da svako negativno izjašnjavaње o radu vlade povodom interpelacije automatski znači i pad vlade.

Literatura

- Barthélemy, J. 1925. *Le gouvernement de la France*. Paris: Payot.
- Blažić, Đ. & Kovačević, A. 2021. Izvršna vlast u Vidovdanskom ustavu. U: Đorđević, S., Vučković, J. (ur.) *100 godina od Vidovdanskog ustava*. 2021. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, pp. 247–263.
- Bruyneel, G. 1978. Interpellations, questions et procédures analogues. *Informations constitutionnelles et parlementaires*, 28 (116), pp. 66 – 89.
- Chagnollaud, D. & Quermonne, J. 1996. *Le Gouvernement de la France sous la Ve République*. Paris: Fayard.
- Dimitrijević, P. 2016. *Upravno pravo*. Niš: Atlantis.
- Dušanić, S. 2013. Odnos izvršne i zakonodavne vlasti u Trećoj francuskoj republici. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 61(1), pp. 346–368. Dostupno na: https://anali.rs/xml/201-/2013c/2013-1c/Anali_2013-1_346-368.pdf, (1. 2. 2022).
- Duverger, M. 1980. A New Political System Model: Semi-presidential Government. *European Journal of Political Research*, 8(2), pp. 165–264.
- Duverger, M. 1964. *Introduction à la politique*. Paris: Gallimard.
- Esmein, A. & Nézard, H. 1921. *Eléments de droit constitutionnel français et comparé, II*. Paris: Recueil Sirey.

- Hauriou, M. 1923. *Précis de droit constitutionnel*. Paris: Recueil Sirey.
- Jovanović, S. 1924. *Ustavno pravo Srba, Hrvata i Slovenaca*. Beograd: Izdavačka knjižarnica Gece Kona.
- Jovičić, M. 1984. *Veliki ustavni sistemi, elementi za jedno uporedno ustavno pravo*. Beograd: IRO Svetozar Marković.
- Lončar, Z. 2000. *Odgovornost ministara*. Doktorska disertacija, Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet.
- Marković, R. 2014. *Ustavno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje.
- Miladinović, Ž. 1929. *Parlamentarno pravo interpelacije, Le droit d'interpellation = Das Parlam. Interpellationsrecht : proučavanje o pravno-historiskom razvitku i pravnom sravnjenju, jedinom do najnovijeg vremena, u raznim državama, naročito našoj i balkanskim, sa vrlo kratkim saveznim pogledima na modernu odgovornost ministara i parlamentsku kontrolu nad upravom države*. Subotica.
- Morsher, S. 1973. *Die parlamentarische Interpellation*. Berlin : Duncker & Humblot.
- Nikolić, P. 1998. Interpelacija. U: Jovičić, M. (ur.). *Vlada - Položaj u sistemu; ostvarivanje u praksi; funkcija vlade; šta valja menjati?: materijal sa okruglog stola organizovanog 16. aprila 1998*. Beograd: Jugoslovensko udruženje za ustavno pravo. pp. 77- 87.
- Pajvančić, M. 2008. *Parlamentarno pravo*. Beograd: Fondacija Konrad Adenauer.
- Pastor, B. 2019. Izazovi ostvarivanja efikasne i delotvorne nadzorne funkcije parlamenta sa posebnim osvrtom na interpelaciju. *Srpska politička misao*. 3(26), pp. 195–216. Dostupno na: <https://ips.ac.rs/wp-content/uploads/2019/11/SPM-65-8.pdf>, (1. 10. 2022).
- Pejić, I. 2011. *Parlamentarno pravo*. Niš: Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Centar za publikacije.
- Petrov, V. 2015. *Parlamentarno pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Dosije studio.
- Popović, D. 1992. Parlamentarizam u Trećoj francuskoj republici. *Arhiv za pravne i društvene nauke: organ Pravnog fakulteta Univerziteta beogradskog*, 48(3–4), pp. 507–533.
- Prakke, L. & Kortmann, C. 2004. *Constitutional Law of 15 EU Member States*. Deventer: Kluwer Legal Publishers.
- Rapajić, M. 2017. *Izvršna vlast u polupredsedničkim sistemima*. Doktorska disertacija, Kragujevac: Univerzitet u Kragujevcu Pravni fakultet.
- Rogers, L. 1923. Parliamentary Commissions in France. I. *Political Science Quarterly*, 38(3), pp. 413–442.

- Rosegger, H. L. 1907. *Das Parlamentarische Interpellationsrecht: rechtsvergleichende und politische Studie*. Duncker & Humblot.
- Sartori, Đ. 2003. *Uparedni ustavnopravni inženjering*. Beograd: „Filip Višnjić”.
- Mischler, E. & Ulbrich, J. 1895. *Österreichisches Staatswörterbuch: Handbuch des gesammten österreichischen öffentlichen Rechtes, III*. Alfred Hölder.
- Vučković, J. 2019. Odnos predsednika Republike i Vlade u Ustavu i ustavnom zakonodavstvu Republike Srbije. U: Mićović, M. (ur.). *Usklađivanje pravnog sistema Srbije sa standardima EU: zbornik radova. Knj 7*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, pp. 137–151. Dostupno na: <http://institut.jura.kg.ac.rs/images/Projekti/6%20Uskladjivanje%20PSS/8.%20Uskladjivanje%20pravnog%20sistema%20Srbije%20sa%20standardima%20EU%20knjiga%207.pdf>, (3. 2. 2022).
- Zorn, P. 1895. *Das Staatsrecht des Deutschen Reiches, Band 1: Das Verfassungsrecht*. Berlin: De Gryuter.

Pravni izvori

- Constitution of the French Republic, *Journal Officiel*, October 28, 1946, translated by French Embassy, Press and Information Division, 610 Fifth Avenue, New York 20, N.Y. Dostupno na: <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-constitution-of-27-october-1946>, (2. 2. 2022).
- Rules of procedure of the National Assembly of France - RNA, January 2007. This English translation was prepared under the responsibility of the European Affairs Department of the National Assembly. Dostupno na: https://www.legislationline.org/download/action/download/id/2084/file/France_Rules_Procedure_NationalAssembly_2007htm/preview, (3. 2. 2022).

Jelena P. Vučković, PhD

Associate Professor, Faculty of Law, University of Kragujevac, Serbia

e-mail: jvuckovic@jura.kg.ac.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0598-7599>

Anika N. Kovačević, MA

Assistant, PhD Candidate, Faculty of Law, University of Kragujevac, Serbia

e-mail: akovacevic@jura.kg.ac.rs; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5632-1917>

THE INSTRUMENT OF INTERPELLATION IN PARLIAMENTARY LAW IN FRANCE

Summary

The authors define and thoroughly analyze the characteristics, functions and significance of interpellation, which represents the traditional parliamentary prerogative in the area of political control of the executive authority, while it also represents a significant right of members of parliament, which is both individual and collective. Interpellation can put the political responsibility of the government into perspective with potential outcomes of resignation or vote of no confidence for the government or one of its members. As a matter of course, it leads to the beginning of a discussion in the face of the public, which represents a public and informative component of this instrument regardless of the outcome of the debate. By using the comparative, legal historical method and legal dogmatic method, the authors reflect on the development of this instrument over various periods in French constitutionality, and finally they present positive legal solutions.

Keywords: interpellation, parliamentarism, political responsibility, debate, the public.

Primljeno: 1. 7. 2022.

Izmenjeno: 14. 10. 2022.

Prihvaćeno: 25. 10. 2022.